

บทที่ ๔

เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ประยุตโต)

๔.๑ เปรียบเทียบความหมายภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบความหมายทัศนะภาวะผู้นำของท่านพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ใจความดังนี้

ผู้นำตามความหมายของท่านพุทธทาสภิกขุ	ผู้นำตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)
พุทธทาสภิกขุ ได้นำเสนอความหมายของภาวะผู้นำระบบการเมืองแบบ “ธัมมิกสังคมนิยม” เป็นทางสายกลาง คือมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมีองค์ ๘ ^๑ ในทางพระพุทธานุศาสน์หมายถึง การเมืองที่ประกอบด้วยธรรมมีหลักการคือ ทุกคนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและทำงานอย่างเต็มที่ ไม่สะสมส่วนเกินต้องเจียดจ่ายให้สังคม พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า การปฏิบัติอริยมรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทาเรียกว่าพฤติกรรมที่สาม ซึ่งจะเป็นที่สิ้นสุดของกรรมดีและกรรมชั่ว ฉะนั้น สิ่งที่เราเรียกว่าอริยมรรคนี้เป็นสิ่งที่เหนือดีเหนือชั่วและมีผลทั้งปวง มันจึงดับราคะ โทสะและโมหะได้ ^๒	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำงานร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่พึงปรารถนา ที่ว่าพากันไป ก็ให้พากันไปด้วยดีนั้นหมายความว่า ไปโดยสวัสดิ์ หรือโดยสวัสดิภาพ ผ่านพ้นภัยอันตรายอย่างเรียบร้อยและเป็นสุข เป็นต้น แล้วก็บรรลุถึงจุดหมายที่พึงปรารถนาโดยถูกต้องตามธรรม ^๓ หมายความว่า เป็นความจริงความแท้ ความถูกต้อง และได้มาโดยธรรม ^๓

^๑ ชู. อิตติ. (ไทย) ๒๕/๙๐/๔๖๘.

^๒ พุทธทาสภิกขุ, หลักธรรมสำหรับนักศึกษา และวิธีเข้าถึงพุทธธรรม, อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพท่านผู้หญิงถวิล ธรรมศักดิ์มนตรี ท.จ. ๒๕ ๒. (กรุงเทพมหานคร : มปท), หน้า ๗, อ้างใน อัญญาดา แก้วทองกุล, การศึกษาเปรียบเทียบ : การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางศาสนาในการเมืองของพุทธทาสภิกขุ และมหาตมะ คานธี, หน้า ๔๖.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

๔.๒ เปรียบเทียบคุณสมบัติภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวคุณสมบัติภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ท่านพุทธทาสภิกขุ	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
ท่านพุทธทาสภิกขุอ้างถึงพระไตรปิฎก ในอัครัญญสูตร ในสูตรต้นตปิฎก ที่ฉนิกาย ปาฎิกวรรค มาแสดงว่า การเกิดของโลก สังคม มนุษย์ วิวัฒนาการของโลกการเกิดขึ้นของ สถาบันการปกครอง และผู้ปกครองของผู้ปกครองคนแรก ที่เรียกว่า “มหาสมมติ” คือ คนกลุ่มหนึ่งซึ่งคนส่วนใหญ่เลือกให้เป็น โดยมอบหน้าที่ในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง และยอมสูญเสียสิทธิและเสรีภาพบางประการ เพื่อสงวนไว้ซึ่งสิทธิและการคุ้มครองจากผู้ปกครอง จึงเกิดผู้ปกครองขึ้นตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด ต่อมาเกิดบุคคลที่ทำให้สังคมพอใจเป็นคนแรกในโลก จนประชาชนเปล่งเสียงว่า “พอใจ พอใจ” บุคคลนี้เรียกว่าราชา ท่านมีความเห็นว่า ราชาที่มีทศพิธราชธรรม เป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดแล้วที่สังคมหนึ่งจะมีได้ ^๔	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำหรือผู้บริหารที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ มีแสดงในทศิยปาปณิกสูตร ^๕ ว่าด้วย พ่อค้าผู้หวังความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ไพบูลย์ใน โภคทรัพย์ คือเป็นผู้มีความสามารถในการจัดกิจการของตน หรือดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ควรมีคุณสมบัติที่ประกอบด้วยองค์ ๓ ประการ คือ ๑) จักขุมา มีตาดี คือ รู้จักในสินค้าว่า ซื้อ มาเท่านี้ ขายไปอย่างนี้ จักมีมูลค่า ประมาณนี้ มีกำไรเท่านี้ เป็นผู้ที่มีปัญญามองการณ์ไกล เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ๒) วิธูโร มีธุรกิจดี คือ ฉลาดในการซื้อ และขายสินค้าได้ เป็นผู้จัดธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ๓) นิสสยสัมปันโน เพียงพร้อมด้วยที่พัก ฟิงอาศัย คือ มีผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือฟิงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ ^๖

^๔ พุทธทาสภิกขุ, **ธัมมิกะสังคณนิยม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^๖ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, ม.ป.ส. หน้า ๗.

๔.๓ เปรียบเทียบการพัฒนาภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า อริยมรรค หรือ อัฐังคิกมรรค^๗ มาจากคำว่าอริยะ แปลว่า ประเสริฐ กับ มรรค แปลว่า หนทาง วิถีทาง เมื่อรวมกันเป็น อริยมรรคจึงหมายถึง ทางดำเนินของ พระอริยะ ทางอันประเสริฐ ซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น ปฏิปทาที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นพระอริยะ อันหมายถึงข้อปฏิบัติทั้ง ๘ ที่ผู้ใดปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์แล้ว จิตของเขาก็จะบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน เปลี่ยนภาวะจากความเป็นปุถุชนเป็นอริยชน อริยมรรคเป็นการปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ ดังพระพุทธพจน์ว่า ธรรมที่สิ้นความกำหนัดยินดีในกาม (ราคะ) ความประทุษร้าย (โทสะ) และความหลงไม่รู้ตามความเป็นจริง (โมหะ) นอกจากนี้ มัชฌิมปฏิปทายังเรียกได้อีกหลายชื่อ เช่น เรียกทุกขโรธคามินีปฏิปทา^๘ คือ ความดับตัณหาไม่เหลือด้วยวิราคะ ซึ่งหมายถึงความสิ้นกำหนัด หรือคลายออกให้หายติด ความสละ ความพ้น และความไม่อาลัยในตัณหา การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สัจจจากกิเลส นิเวรณอยู่เป็นปกติ เห็นได้ว่า พุทธทาสภิกขุเน้นถึงแก่นของพระพุทธศาสนา คือถ้าผู้ปกครองมีธรรม คือมรรคมีองค์ ๘ แล้ว ย่อมจะนำไปสู่หนทางการพ้นทุกข์ของสังคม คือ สามารถใช้ธรรมะเข้าแก้ปัญหาสังคมและการเมืองได้	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า การประสานประโยชน์สุขแก่คนที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือคนที่ร่วมไปด้วย ดังนั้นผู้นำต้องพยายามให้คนที่ร่วมงานอยู่ ได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ไม่ใช่เพียงให้เขาสละกำลังร่วมทำงานแต่จะต้องหาวิธี การส่งเสริมเอื้อโอกาสให้เขาได้พัฒนาให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง ซึ่งจะเป็นผลย้อนกลับทำให้มาสู่องค์การ เพราะเมื่อเขาเก่งขึ้นดีขึ้นก็จะทำงานได้ผลดีขึ้น มีความสุขมากขึ้นมีชีวิตงามบรรลุลผลประโยชน์อย่างแท้จริง
---	---

^๗ ม.ม. ๑๒/๔๘๕/๕๒๓ : อ.ทศก. ๒๔/๑๖๕/๒๘๗ : ๑๖๘ - ๑๘๑/๒๙๖ - ๓๐๐.

^๘ ม.ม. ๑๒/๔๘๕/๕๒๓.

๔.๔เป้าหมายการพัฒนาภาวะผู้นำพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ท่านพุทธทาสภิกขุ	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)
เป้าหมายแห่งการพัฒนาภาวะผู้นำของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านมีแนวคิดประชาชนคนไทยทุก ๆ คนมีคุณธรรมประจำใจกัน ให้ทุกคนในสังคมได้เข้าถึงธรรม ซึ่งเรียกว่าธรรมิกสังคม นิยม มีเรื่องพระราชผู้มีธรรม หรือ“ธรรมราชา” เป็นแนวคิดที่เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงการปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราช ว่าเป็นราชาที่ทรงด้วยทศพิธราชธรรม มีความเมตตาต่อประชาชนในปกครองอย่างเสมอภาค ไม่กดขี่ข่มเหง แนวคิดเรื่องราชาที่มีธรรมนี้มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีวรรณคดีศาสนาที่แต่งขึ้นเพื่อสนับสนุนความคิดเรื่องธรรมราชา ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง สังคมควรถูกปกครองด้วยผู้ทรงคุณธรรม ลักษณะของผู้ปกครองเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าคนมีคุณธรรมเป็นผู้ปกครอง สังคมทั้งระบบก็จะดีไปด้วย เพราะสั่งการเมืองที่ดีเกิดขึ้นจากผู้นำทางการเมืองที่มีศีลธรรม และเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของประชาชนมากกว่าของตนเอง^๙	เป้าหมายการพัฒนาภาวะผู้นำของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ ช่วยให้ผู้ร่วมไปด้วยกันประสานกันเอง คือ ชักนำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงกัน ทั้งประสานมือและประสานใจซึ่งมีความสำคัญในการที่จะอยู่ร่วมกัน ซึ่งต้องการความกลมเกลียวมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมจิตร่วมคิดร่วมใจซึ่งเป็นหลักใหญ่ที่ต้องการหลักธรรมประสานคนกับสิ่งที่จะทำหรือประสานคนกับงานนอกจากจะให้เขามั่นใจในตัวเองแล้วต้องสร้างความมั่นใจในการทำงานด้วยหรือสิ่งที่จะทำด้วยว่าสิ่งนี้ดีแน่นอนนี้จะทำให้เกิดประโยชน์ตามที่มุ่งหมายอย่างแท้จริง สร้างให้เขาเกิดความมั่นใจในคุณค่าของงานจนทำให้อยากทำและรักงานที่ทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความตั้งใจทำงาน ประสานความตั้งใจในการทำงานให้เกิดกำลังใจในการทำงานคือทำให้เกิดเป็นพลังใจที่ทำให้มีการขับเคลื่อน เกิดความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่เสมอ ทางพุทธศาสนา เรียกว่า มีความไม่ประมาท ไม่เฉื่อยชา แม้ว่าความรักงานจะทำให้คนมีกำลังใจในการทำงาน แต่บางทีถ้าไม่หนุนให้กำลังใจขึ้นไปบ้าง ก็อาจจะเกิดความเสื่อมถอยลงได้ ดังนั้นจึงต้องพยายามคงไว้ทั้งความรักงานตั้งใจทำงานและกำลังใจเข้มแข็งที่จะสู้งาน บุคลากรไปข้างหน้าไม่ย่อท้อ ไม่ท้อถอยและไม่ท้อแท้ประสานประโยชน์สุขแก่คนที่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือคนที่ร่วมไปด้วย

^๙ พุทธทาสภิกขุ, ธรรมิกะสังคมนิยม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามประเทศ, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

	ดังนั้นผู้นำต้องพยายามให้คนที่ร่วมงานอยู่ ได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ไม่ใช่เพียงให้เขาสะกิดกำลังร่วมทำงานแต่จะต้องหาวิธีการส่งเสริมเอื้อโอกาสให้เขาได้พัฒนาให้เกิดความเจริญแก่ตนเอง ซึ่งจะเป็นผลย้อนกลับทำให้มาสู่องค์การ เพราะเมื่อเขาเก่งขึ้นดีขึ้นก็จะทำงานได้ผลดีขึ้น มีความสุขมากขึ้นมีชีวิตงามบรรลุลผลประโยชน์อย่างแท้จริง^{๑๐}
--	---

๔.๔ สรุปทัศนะภาวะผู้นำพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)

ในขั้นตอนการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ท่านพุทธทาสภิกขุและพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต)ต่างก็เป็นพระที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมถึงผ่านการค้นคว้าคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎก แล้วรจนาหนังสือออกมาแต่ละเรื่องสร้างแก่นิยมให้กับนักวิชาการต่างมากมาย ประชาชนทั้งหลายได้เรียนพระพุทธศาสนาอย่างสุขุมลุ่มลึก

ท่านพุทธทาสภิกขุ จะมีความโดดเด่นเป็นผู้นำด้านส่งเสริมจิตวิญญาณอย่างแท้จริง เพราะท่านได้ปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ถึงกับเป็นต้นแบบในการปฏิบัติธรรมตามหลักอานาปานสติปัฏฐาน ท่านได้กล่าวแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม ตามที่ต่างจนเป็นที่เคารพยำเกรง ของผู้คน ผลงานการรจนาหนังสือของท่านได้รับการแปลเป็นภาษาต่างมากมาย มหาวิทยาลัยต่างประเทศแถบยุโรป ได้นำผลงานไปเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาศาสนาเปรียบเทียบ

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต)ตลอดชีวิตของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)ท่านได้ใช้ความรู้พระไตรปิฎกทุกๆ เพื่อช่วยปกป้องสังคมไทยหลายกรณี ไม่ว่า กรณีสันติอโศกหรือกรณีวัดพระธรรมกาย ท่านได้ช่วยชี้แจงให้คนไทยได้รับทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎก ที่ถูกต้องเอาไว้หลายครั้ง ในขณะเดียวกัน ท่านยังมีบทบาทในการชี้แนะสังคมไทยในด้านการบริหารประเทศหลายครั้ง เช่น ในหนังสือ มองอเมริกาแก้ปัญหาไทย ได้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบทุนนิยมเสรีในประเทศไทย และยังได้ชี้ให้เห็นว่าสังคมตะวันตก หรืออเมริกา มีแง่มุมที่ไม่ควรเป็นแบบอย่างในการพัฒนาประเทศไทย ที่จะทำให้นั่นแต่พัฒนาวัตถุ ทำให้นักคิดไทยหลายคนตื่นตัวมหาพุทธธรรมเป็นแนวในการพัฒนาท่านเป็นนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

^{๑๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.